

Gáspár András Nagyvárad Főterén

Ez itt Nagyvárad főterén van. Balról a második férfi Gáspár András, a [második] férjem, a negyedik férfi Laci, a testvére, a jobb oldali első nő pedig Laci második felesége, Mancsi. Ez a kép már a háború után készült, a skót terrier az övéké volt, Zsozsónak hívták. A két férfi közötti nő Steiner Márta, Andrisék unokatestvére. Angliában, Londonban él, ha még él. A másik nő nem tudom, ki. A képet egy utcai fotográfus készítette, nagy divat volt ez [Nagy]Váradon, nekem is van pár képem Andrissal már háború után. Az utcán menve lekattintottak, hallottad, hogy exponáltak, és akkor a kezedbe nyomtak egy cédulát. És azzal vagy elmentél a fényképért, vagy nem mentél. Ha elmentél, akkor megrendelted, hogy hányat akarsz belőle, bemutatták a negatívot, és kifizetted. Ez nagyon jó kereseti forrás volt. A deportálásból hazatérve, miután beköltöztem [Nagy]Váradra, összetalálkoztam a főutcán Gáspár Andrással. Hát a nyakamba ugrott, hiszen barátok voltunk, szemben laktunk egymással. Ő a holokauszt idején Lengyelországban volt munkaszolgálatos. Őszintén szólva, nem nagyon beszélgettünk erről. Én régebb nem tudtam erről beszélni, a gyerekeknek se mondtam el. Andris komoly sportoló, teniszező, úszó volt, de amikor hazajött, csont és bőr volt. Az utolsó hetekben-hónapokban becsapták őket egy gyűjtőtáborba. Egyike volt az elsőeknek, akik hazajöttek [Nagy]Váradra. A bátyja nem volt deportálva, mert évekkel azelőtt a felesége kedvéért kikeresztelkedett, és mint fehér karszalagost nem vitték el. Andris késői gyerek volt, negyvenhárom éves volt az anyja, mikor szülte. Volt egy nővére is, aki tizenhat évvel volt idősebb, az se jött haza. Sem a többi rokonsága, pláne az anyja. Az apja ügyvéd volt, de meghalt szívinfarktusban, mikor Andris tizenkettedikes volt a líceumban. Nem hagyott semmit rájuk. Akkor a bátyja már dolgozott, és ő segítette az édesanyját, Andris meg fenntartotta magát: órákat adott a gyengébb tanulóknak pénzért. Amikor találkoztunk, ő már dolgozott egy bányavállalatnál, munkásigazgató volt egy agyag- és kaolinbányában Réven [Bihar megyében]. Érettségivel is felvették bányaigazgatónak. S attól a perctől kezdve, minden szombat-vasárnap bejött Nagyváradra. Andris is örült, hogy volt kivel a régi [háború előtti] dolgokat megbeszélni. Nagyon jól megértettük egymást. Szombat esténként akkor nagy divat volt kimenni az Astoriába. Különben az Astoria a barátnőmnek az édesapjáé volt. Jött a barátnőm is, ő már a férjével volt, én pedig Andrissal. S olyan viccesen azt mondta nekem, hogy -- ezt nem fogom elfelejteni -- Össze kéne

házasodjunk!'. Mondom: 'Te hülye vagy?' Én Andrist nagyon becsültem, tiszteltem, de nem volt szó szerelemről vagy ilyesmiről? S erre írt egy nyilatkozatot -- egy költözésnél eltűnt --, hogy 'Teljes szellemi képességem tudatában aláírom azt, hogy Annit elveszem feleségül'. Az egész egy vicc volt. Én elgondolkoztam rajta, mert éltem házasságban már egyszer, nagy szerelmi házasság volt. Szóval, 1948-ban összeházasodtunk. Csak polgári esküvő volt. Én a zsidó vallás szerint nem váltam el, mert elmentünk a hitközséghez, és azt mondták, hogy ezt ne is csináljuk, mert egy olyan hosszú procedúra, hogy mi azt nem tudjuk kifizetni. Polgárilag elváltam, megvan a válási decizió. Másodszor csak polgári esküvő volt, két tanúval, s aztán barátok, akik még voltak, osztálytársak, elmentünk az étterembe. És arra is emlékszem, hogy a krumplilevesben -- hát olyan sokat nem lehetett rendelni, mert nem volt miből --, szóval a krumplilevesben halszálkát találtam -- a legjobb [nagy]váradi vendéglőben, a Transilvaniában! És egy olyan szép házasságunk lett, őszintén mondom, hogy ritka volt. Nem volt vita, veszekedés vagy nézeteltérés közöttünk negyvennyolc évig.